

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Філософський факультет
Кафедра теоретичної і практичної філософії імені професора Й.Б. Шада

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної роботи
А. В. Пантелеймонов
« _____ » _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)
галузь знань _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 6.030503 міжнародна економіка; 6.030601 менеджмент
(шифр і назва)
освітньо-професійна програма _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ **ОБОВ'ЯЗКОВА**
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ **ЕКОНОМІЧНИЙ**

2018 / 2019 навчальний рік

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «ФІЛОСОФІЯ» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

освітньо-кваліфікаційного рівня - Бакалавр

спеціальності (напряму) напряму: **Міжнародна економіка; Менеджмент.**

Предметом вивчення навчальної дисципліни є

Курс «Філософія» як частина циклу гуманітарних дисциплін, що несуть основне навантаження в процесі особистого, методологічного, світоглядного, морального та естетичного становлення молодого спеціаліста.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: Курс «Філософія» як частина циклу гуманітарних дисциплін, що несуть основне навантаження в процесі особистого, методологічного, світоглядного, морального та естетичного становлення молодого спеціаліста. Курс ставить за мету – ознайомити студентів з основними досягненнями світової та вітчизняної філософської думки, розкрити сутність основних понять та проблем філософії, їх еволюції та значення в процесі формування світоглядних засад особистості, методологічних засад молодого спеціаліста.

Курс націлений на розвиток загальної ерудиції та філософської культури мислення, збагачення історичної пам'яті, формування засад усвідомлення сьогодення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: -основні поняття та теорії світової історії філософії; найбільш важливі персоналії філософії, зміст основних першоджерел філософії; сучасні підходи до вирішення класичних філософських проблем, зокрема до проблем методології наукового пізнання.

1.3. Кількість кредитів -3

1.4. Загальна кількість годин -90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
4-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Самостійна робота	
36 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання: Засвоєння основ філософських знань допомагає студенту стати не просто вузьким спеціалістом у економічній галузі, а фахівцем, який уміє мислити і діяти самостійно. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні читати та аналізувати філософську літературу, написати реферат та виступити з ним перед аудиторією; орієнтуватися в основних філософських течіях, аналізувати факти та явища, що відбуваються в суспільстві, самостійно орієнтувати свою світоглядну позицію, вести діалог, полеміку чи дискусію з приводу загальних засад життєдіяльності людини; аналізувати свою професійну діяльність та її результати в широкому контексті філософського бачення світу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Історико - філософське введення

2. Основні проблеми філософії

Розділ 1. Сутність, витоки та історія філософії

Тема 1. . Філософія як світогляд, зміст і функції в суспільстві

Поняття світогляду. Дофілософські форми світогляду. Особливість і значення різних типів світогляду . Філософія, її місце в самопізнанні людини і духовно-практичному освоєнні світу. Структура і специфіка філософських знань. Філософія і культура. Філософія і релігія. Філософія і наука. Філософія і буденність. Філософія і філософствування.

Тема 2 . Філософія стародавнього світу. Антична філософія

Філософія стародавньої Індії та стародавнього Китаю. Давньогрецька антична філософія: періодизація, школи і напрямки. Ідеалістичні і матеріалістичні концепції античної філософії (Платон, Сократ, .Аристотель Анаксагор, Емпедокл, Демокрит та інш.)

Тема 3 .Філософія середньовічного суспільства, Відродження і Реформації

Виникнення середньовічної парадигми західноєвропейської філософії. Схоластика і екзистенціально-містична лінія середньовічної філософії. Філософські ідеї та методологія доби Відродження. Філософія епохи Відродження і Реформації

Тема 4. Філософія Нового часу та доби Просвітництва.

Емпіризм філософії нового часу (Ф. Бекон Т. Гоббс, Д. Локк). Рационалізм філософії нового часу (Р. Декарт, Б.Спіноза). . Проблема людини і суспільства у філософії доби Просвітництва (Руссо, Дідро, Вольтер, Гольбах та ін.).

Тема 5. Німецька класична філософія і марксизм.

Філософські погляди представників ідеалізму (Е.Кант, Г.Гегель, Ф. Шеллінг). Суб'єктивна філософія ХІХ століття (Й. Фіхте, Ф. Ніцше та інш.). Онтологія, гносеологія та соціальна філософія марксизму.

Тема 6. Сучасна світова філософія

Основні напрямки та специфіка сучасної світової філософії. Ірраціонально-песимістичний напрямок філософії та екзистенціалізм як нове світобачення. Психоаналіз та неофрейдизм. Позитивізм і неопозитивізм. Проблеми знання, мови, розуміння філософії ХХ ст. Феноменологія. Герменевтика. Структуралізм та його еволюція.

Тема 7. Традиції та особливості розвитку філософської думки України

Основні етапи розвитку філософії в Україні. Філософія Києворуської доби. Філософія періоду відродження. Філософія в Києво-Могилянській академії. Філософські погляди Г. Сковороди. Філософія в Україні в ХІХ – ХХ ст.

Розділ 2: Загальні філософські проблеми. Онтологія, гносеологія, аксіологія як складові філософії.

Тема 8. Проблема буття в філософії.

Буття як вихідна категорія матерії. Проблема буття в історії філософії. Основні форми буття. Спосіб існування буття, форми його виявлення та здійснення

Категорія «матерія», її значення та властивості. Історичний генезіс поняття «матерія». Спосіб та форми буття матерії. Єдність матерії, руху, простору, часу. Соціальний час і соціальний простір. Проблема життя.

Тема 9. Свідомість як феномен і предмет філософського аналізу.

Проблеми свідомості і шляхи її вирішення. Свідомість як ідеальне буття. Походження і сутність свідомості як філософська проблема. Свідомість і мозок. Свідомість як форма відображення. Структура свідомості. Самосвідомість

Свідоме та несвідоме: проблеми співвідношення. Духовність суспільства. Форми соціальної свідомості. Економічна свідомість. Національна свідомість та національна душа. Моделювання мислення та штучний інтелект.

Тема 10. Проблема пізнання в філософії. Філософія і методологія економічного пізнання.

Пізнання як предмет філософського аналізу. Проблема пізнання в історії філософії. Скептицизм та агностицизм. Практика та пізнання. Чуттєве, раціональне та інтуїтивне в пізнанні. Раціональне та ірраціональне в пізнанні. Проблема істини. Істина, правда, заблудження. Наукове пізнання та його специфічні ознаки. Методи наукового пізнання. Особливості природно-наукового та економічного пізнання.

Тема 11. Філософська методологія. Діалектика та її альтернативи.

Проблема розвитку. Моделі розвитку. Розвиток і саморозвиток. Циклічність та поступовість в розвитку. Прогрес і регрес. Проблема філософського методу. Діалектика та її альтернативи. Діалектика як теорія і як метод. Закони, принципи та категорії діалектики.

Тема 12. Проблема людини в філософії. Практичні, духовні, цінності основи буття людини.

Специфіка філософського розгляду проблеми людини. Проблеми людини в історії філософської думки. Людина як біосоціальна істота. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Буття людини як діяльність. Людина та практика. Аксіологія. Вибір і цілепокладання в діяльності. Цінності та символи. Потреби та інтереси. Соціальні норми.

Тема 13. Філософський аналіз суспільства. Суспільний вимір людського буття.

Суспільство як предмет філософського аналізу. Проблема суспільства в історії філософії. Основні сфери суспільного життя, їх характеристика. Економіка у структурі суспільства. Проблема суспільного прогресу. Основні теорії прогресивного розвитку суспільства. Суспільство, Культура і цивілізація. Традиційні культури та техногенна цивілізація. Філософське бачення перспектив людства. Глобальні проблеми сучасності.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва модуля, змістового модуля, тем	Кількість годин					Форма контролю
	у тому числі					
	усього	лекції	практичні заняття	самостійна робота	консультації	
1	2	3	4	5	6	7
ФІЛОСОФІЯ						
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ						
Тема 1. Філософія як світогляд, зміст і функції в суспільстві	6	2	1	3		Т,О
Тема 2. Філософія стародавнього світу. Антична філософія	7	2	1	3		Т,О
Тема 3. Філософія середньовічного суспільства, Відродження і Реформації	4	2		2		Т,О
Тема 4. Філософія Нового часу та доби Просвітництва	6	2	1	3		Т,О
Тема 5. Німецька класична філософія і марксизм	5	2	1	2		Т,О
Тема 6. Сучасна світова філософія	11	4	2	5		Т,О
Тема 7. Традиції та особливості розвитку філософської думки України	7	2	1	3	1	Т,О
Контрольна робота	1		1			КР
Разом за розділом 1	46	16	8	21	2	
ЗМІСТОВИЙ РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ						
Тема 8. Проблема буття в філософії.	7	2	1	4		Т,О
Тема 9. Свідомість як феномен і предмет філософського аналізу.	7	2	1	3		Т,О
Тема 10. Пробоєма пізнання в філософії. Філософія і методологія економічного пізнання.	12	4	2	6		Т,О
Тема 11. Філософська методологія. Діалектика та її альтернативи.	10	4	2	6		Т,О

Тема 12 Проблема людини в філософії. Практичні, духовні, цінносні основи буття людини.	10	4	2	4		Т,О
Тема 13 Філософський аналіз суспільства. Суспільний вимір людського буття.	13	4	2	6	1	Т,О
Разом за розділом 2	44	20	8	15		
Усього	90	36	16	36	2	

* Примітка: Т – тестування, О – опитування, ВВ – виконання вправ, ЗХ – захист,

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія як специфічний тип знання.	1
2	Філософія стародавнього та античного світу.	1
3	Філософія Нового часу й доби Просвітництва	1
4	Німецька класична філософія і марксизм.	1
6	Філософська думка в Україні в Х-XX ст.	1
7	Модульна контрольна робота	1
8	Онтологія.	1
9	Свідомість та її структура	1
10	Гносеологія. Форми та методи наукового пізнання	2
11	Філософська методологія. Діалектика, її закони, принципи, категорії	2
12	Проблема людини в історії філософії. Людина як біосоціальна істота	2
13	Соціальна філософія: основні напрямки, закони та принципи	2

5. Завдання для самостійної роботи

Тема	Питання самостійної роботи	Кількість годин	Літературне джерело, №, стор.
1	2	3	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО – ФІЛОСОФСЬКЕ ВВЕДЕННЯ			

1	2	3	4
Тема 1. Філософія як світогляд, її зміст і функції в суспільстві	1.Історичні типи світогляду: міфологія, релігія, наука і філософія. 2. Основні функції філософії. 3. Зародження філософії у стародавньому світі (Індія, Китай)	2	[1,с.16-18] [3, с. 5-12] [4, с. 3-5]
Тема 2. Філософія стародавнього та античного світу	1.Плюралістична тенденція освоєння світу - Емпедокл, Анаксагор, Демокріт. 2.Римська антична філософія. Стоїцизм, скептицизм, неоплатонізм, епікуреїзм. Занепад класичної античної філософії.	3	[1,с.45-48] [2,с.64-68] [3,с.19-23]
Тема 3. Філософія середньовічного суспільства, Відродження і Реформації	1.Реалізм і номіналізм. 1. Філософські ідеї та методологія доби Відродження 2.Соціальні теорії епохи Відродження і Реформації	3	[2,с.11-15] [3, с. 23-25] [4, с. 46-49]
Тема 4. Філософія Нового часу та доби Просвітництва	1.Філософське обґрунтування нової картини світу – Т. Гоббс, Г. Лейбніц, Дж. Берклі, Д. Юм. 2. Філософські ідеї доби Просвітництва	3	[1,с.102-106] [2,с.81-87] [3,с.43-49]
Тема 5. Німецька класична філософія і марксизм	1.Е. Кант - дуалізм світу людського буття. 2. Філософія людського «я» Й. Фіхте. 3.Матеріалістичні концепції німецьких філософів (К. Маркс, Л.Фейєрбах)	3	[1, с. 128-130] [3, с. 57-60] [4,с.92-95]
Тема 6. Сучасна світова філософія	1.Відкриття несвідомих поривів життя (А. Бергсон, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер). 2.Пошук нового осмислення буття: феноменологія, прагматизм, неотомізм, персоналізм, фрейдизм і неофрейдизм	3	[1,с.159-164] [3,с.66-69] [4,с.125-130]
Тема 7. Традиції та особливості розвитку філософської думки України	1.Г.Сковорода – родоначальник української класичної філософії. 2. Академічна філософія в Україні (М. Костомаров, П. Куліш, П. Юркевич). Філософські ідеї в Україні в к. ХІХ – на поч. ХХ ст. (В. Антонович, М. Драгоманов, А. Потебня, Л. Українка, М. Грушевський) Розвиток української філософії у ХІХ-поч. ХХ ст.	4	[1, с.219,287] [3,с.81-85,114] [4,с.164-166]
		21	

ЗМІСТОВИЙ	РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ		
Тема 8 Проблема буття в філософії	1.Світ як єдність об'єктивної дійсності і людських сутнісних сил. 2.Єдність матерії руху, простору, часу	2	[4,с.182-187]
Тема 9. Свідомість як феномен і предмет філософського аналізу.	1.Виникнення природа свідомості. 2.Генезис свідомості. 3.Визначальна роль соціальності у виникненні свідомості	2	[4,с.194-213]
Тема 10. Проблема пізнання в філософії. Філософія і методологія економічного пізнання.	1. Практика як специфічно людський спосіб освоєння світу. 2.Специфіка, рівні, форми і методи наукового пізнання	3	[4,с.238-280]
Тема 11. Філософська методологія. Діалектика та її альтернативи	1. Категорії діалектики. 2. Одиначне, особливе і загальне. Альтернативи діалектики	2	[4,с.223-238]
Тема 12. Проблема людини в філософії. Практичні, духовні, цінносні основи буття людини.	1. Генезис людини. 2. Цінності в структурі соціуму. 3. Структурні елементи категорії цінності 4. Виміри цінностей людського буття	2	[4,с.449-464]
Тема 13. Філософський аналіз суспільства. Суспільний вимір людського буття.	1.Суспільство і природа. 2. Розмаїтість поглядів на основи суспільного розвитку. 3. Сутність науково-технічної революції. 3. Соціальні наслідки НТР. 4. Особливості духовної культури суспільства. 5. Майбутнє: проблеми прогнозування. 6. Поняття соціального передбачення і прогнозування майбутнього. 7. Основні науково-теоретичні характеристики соціального прогнозування. 8.Людство на шляху до нової цивілізації.	3	[4, с.293-328, 389-393, 401-407, 443-449, 497-510]
Індивідуальне навчальне завдання		2	
Усього		36	

5. Індивідуальні завдання

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ та ДОКЛАДІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

1. Як розглядалися душа і тіло людини в різних давніх індійських і китайських філософських концепціях?
2. Як розглядалось співвідношення людини та суспільства в філософії стародавнього Китаю.
3. У чому полягає космоцентричний характер античної філософії.
4. У чому сутність поглядів на людину та державу у Сократа, Платона та Аристотеля.
5. Які питання розглядали матеріалісти в античній філософії.
6. Які філософські думки Ф. Аквінського збігаються з ідеями Платона і Аристотеля? Поясніть це на конкретних прикладах.
7. У чому проявляються характерні світоглядні риси в філософії Нового часу. (На прикладі філософських поглядів Р.Декарта та Ф.Бекона).
8. Чому саме гносеологія та методологія наукового пізнання уособлюють філософію Нового часу?
9. Чи відрізняється поняття про свободу волі в філософії Вольтера, Руссо, Дідро від думок середньовічних авторів? Визначити подібність і відмінність в різних філософських концепціях.
10. Яка позиція про сутність речі вам більш імпонує: «річ в собі» Е. Канта чи «суб'єктивний суб'єкт-об'єкт» І. Фіхте?
11. Охарактеризуйте тільки ті філософські ідеї Г. Гегеля, які не були спростовані філософами-матеріалістами, а навпаки використані? Поясніть, чому?
12. Чим абсолютизація волі в філософії А. Шопенгауера відрізняється і уподібнюється з позиціями Ф. Ніцше і А. Бергсона?
13. Що поєднує та що відрізняє погляди К.Маркса та представників позитивізму на структуру історичного процесу, його основу.
14. Чому розуміння людини у марксизмі його критики визначають як «homo economicus». О чому вистає обмеженість такої позиції?
15. Чи можливо ототожнити поняття про буття в герменевтиці, феноменології, екзистенціалізмі? Виділити відмінності і подібності.
16. У чому різняться підходи до викриття сутності людини в філософії фрейдизму, екзистенціалізму та філософській антропології?
17. Як ви розумієте вислів Г. Сковороди: «Світ ловив мене і не спіймав»? Чому філософ мав таке твердження, в чому це проявилось?
18. Сутність проблеми буття для філософії від античності до сучасності.
19. Які філософські проблеми виникають при розгляді способу існування буття та форм існування буття?
20. Суспільне буття та буття людини. Основні закони та принципи.
21. Як поняття «субстанція» осмислювалася різними філософами античності, середніх віків та епохи Відродження? Виділити подібність і відмінність цих думок.
22. Відомий російський філософ М. Бердяєв говорив: «Особистість людська більш таємнича, ніж світ, і ця таємниця нікому не відома до кінця». Поясніть які таємниці в самій собі людина ще не розкрила і чому?
23. Проблема походження свідомості в ідеалізмі та матеріалізмі. Сучасний погляд на проблему. Економічна свідомість.
24. Як співвідносяться свідоме та несвідоме у структурі свідомості. Сучасний погляд на їх співвідношення в філософії та економічній науці.
25. Філософське розуміння структури пізнання. Погляд на цю проблему в історії філософії та сучасній філософії.

26. Проблема істини в філософії. Як вирішують цю проблему в історії філософії та сучасній філософії науки?
27. Проблема практики в гносеології. Яку роль відіграє творчість у практиці? Чи можемо ми творчість співвіднести з фантазіями і ідеалами? Які філософи приділили увагу практиці і творчості?
28. Філософська методологія. Що поєднує і що протиставляє діалектику і метафізику як дві концепції розвитку?
29. Проблема методології у сучасній філософії науки. Принципи системності і принципи синергетики.
30. Чому людський розум прийшов до діалектичного сприйняття світу? Чим діалектика натурфілософів стародавнього світу відрізняється від діалектики філософів ХІХ ст. та сучасного розуміння діалектики?
31. Соціальна філософія: історія філософського погляду на проблеми суспільства.
32. Економічне буття людини. Філософський погляд на економічні проблеми суспільства.
33. Проблема свободи і залежності людини у світі та суспільстві? Чи можна погодитися з висловом Руссо : «Людина народжена вільною, а між тим вона скрізь в оковах»?
34. Цивілізаційне та історичне трактування історичного процесу. Які базові цінності людської цивілізації осмислювалися відомими філософами?
35. Чим «абсолютне Я» І. Фіхте відрізняється від свідомого «Я» З. Фрейда і Е. Фромма?
36. Чому людство постійно звертає увагу на духовно-моральну спадщину людської цивілізації? Робота М.Вебера «Етика протестантизму» , її роль у становленні сучасного економічного мислення.
37. Які ідеї світової філософії і чому стали близькі українському духу і менталітету? Навести приклади.
38. «Номо економікус» - у сучасній економічній теорії.
39. «Номо економікус» та сучасна практика економічної діяльності.

7. Методи контролю

7.1. Схема нарахування балів

	Мінімальний бал	Максимальний бал
Тест 1	3	5
Тест 2	3	5
Самостійна робота	8	15
Тест 3	2	5
Тест 4	2	5
Тест 5	2	5
Відвідування занять	5	10
Робота на семінарах. Виступ с докладами	5	10
Екзамен	20	40
Усього	50	100

7.2. Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

8. Рекомендована література

Основна література

1. Бичко І.В. Філософія: Навч. посіб./ І.В. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1994.- 576 с.
 2. Волинка Г.І. Історія філософії: Підручник / Г.І. Волинка, В.І. Гусев.- К.: Каравела, 2006.- 480 с.
 3. Горбач М.Я. Філософія: Підручник / М.Я. Горбач. –Львів: Логос, 1997.- 228 с.
 4. Надольний І.Ф. Філософія: Курс лекцій / І.Ф. Надольний, Л.В. Губерський та ін. - К.: Вікар, 2000.- 516 с.
 5. Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти 1-IV рівнів акредитації. –К.: Каравела, 2001.- 448 с.
- Додаткова:
6. Волинка Г.І. Читанка з історії філософії. У 6 кн./ Г.І. Волинка.- К.: Довіра, 1992.- Кн.1.- 207 с.
 7. Кохановский В.П., Яковлев П.П. Хрестоматия по философии: Учеб. пособ. для высш. учеб. завед.- Ростов-на-Дону: Феникс,1997.- 544 с.
 8. Фролов И.Т. Философский словарь / И.Т. Фролов.- Изд. 5-е.- М.: Изд-во полит. лит-ры, 1986.- 588 с.
 9. Введение в философию. В 2-х ч. (Под ред. И.Т.Фролова). М., 1989.
 10. Андрищенко В.П., Михальченко М.І. Сучасна соціальна філософія.К.,1996.
 11. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії. Онтологія людини. К., 1996.
 12. Горлач М.І., Кремень В.Г., Николаєнко С.М., Требін М.П. та ін. Основи філософських знань. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 1028 с.

Допоміжна література

1. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. М.,1991.
2. Мамардашвили М.К. Как я понимаю философию. М.,1992.
3. Х.Ортега-и-Гассет. Что такое философия? М., 1992.
4. Бердяев Н.А. Самопознание. М.1990.
5. Проблема сознания в современной западной философии. М..1989.
6. Фрейд З. Психология бессознательного. М. ,1984.
7. Українська душа. Зб.ст. К.,1991.
8. Юнг К.Г. Проблемы души нашего времени.М..1994.
9. Сумерки богов. М., 1989.
10. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. М.,1990.
11. Тойнби А. Постижение истории. М., 1991.

12. Шпенглер О. Закат Европы. М.,1991.
13. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.,1991.
14. Делез Ж. Логика смысла. М., 1995.
15. Беккер Г. Человеческое поведение: экономический подход. Избранные труды по экономической теории. М.,2003.
16. Канке В.А. Философия для экономистов. Л.,2008.
17. Лешкевич Т.Г. Философия науки: традиции и новации. М.,2001.
18. Степин В.С., Горохов В.Г., Розов М.А. Философия науки и техники. М., 1999.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Гегель В.Ф. Наука логики. Книга 1. [Электронный ресурс] Режим доступа:<http://knigosite.ru/libreri/read/16409>
2. Гегель В.Ф. Наука логики. Книга 3. [Электронный ресурс] Режим доступа:<http://knigosite.ru/libreri/read/16409>
3. Гриценко А.А. Институциональные ответы на вызовы современного глобального кризиса. [Электронный ресурс] Режим доступа:http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Npdntu_ekon/2009.../28.pdf
4. Зиновьев А. Коммунизм как реальность. [Электронный ресурс] Режим доступа:http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Histori/zinov/index.pdf
5. Поппер К.Р. Логика социальных наук evolkov.net/PopperK/Evolution.Epistemol.&.SocScitncts/index.html
6. Руденко А.П. Самоорганизации и синергетика [Электронный ресурс] Режим доступа:<http://spkurdyumov.narod.ru/rudenko1.htm>
7. Энтропия экономики [Электронный ресурс] Режим доступа:<http://www.nonmon.hotmail.ru/entropy.html>